

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24

INTERNET <http://www.cbos.pl>

OŚRODEK INFORMACJI

693 - 58 - 95, 625 - 76 - 23

00 - 503 W A R S Z A W A

E-mail: sekretariat@cbos.pl

TELEFAX 629 - 40 - 89

BS/165/2000

STOSUNEK POLAKÓW, CZECHÓW, WĘGRÓW I LITWINÓW DO INNYCH NARODÓW

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, LISTOPAD 2000

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

W ramach comiesięcznych wspólnych tematów badawczych realizowanych przez CBOS, IVVM (Instytut Badania Opinii Społecznej w Pradze) oraz TÁRKI (Centrum Informatyki i Badań Społecznych w Budapeszcie) w październiku podjęliśmy temat stosunku do innych narodów. Do badania przyłączył się także VILMORUS (Centrum Badania Rynku i Opinii w Wilnie)¹.

W Polsce, Czechach, na Węgrzech i na Litwie badani określali swój stosunek do innych narodów za pomocą siedmiopunktowej skali, na której „1” oznaczało niechęć, a „7” - sympatię. Lista narodów, o które pytaliśmy, była taka sama we wszystkich czterech krajach. Obejmowała ona dwadzieścia pięć narodów - w większości europejskich, ale także kilka pozaeuropejskich. Uzyskaliśmy w ten sposób możliwość porównania stosunku mieszkańców tych czterech krajów do siebie nawzajem i do innych nacji.

Na podstawie tego badania stosunek respondentów do innych narodów możemy określać na dwa sposoby. Pierwszy z nich pokazuje społeczny zasięg sympatii bądź niechęci do danego narodu, innymi słowy określa, jaka część badanych deklaruje *sympatię* (zaznaczając na skali punkty od „5” do „7”), jaka *obojętność* (lokuje się w środkowym punkcie skali - „4”), a jaka *niechęć* (odpowiednio od „1” do „3”), niezależnie od stopnia natężenia tych uczuć. Tak zsumowane dane z poszczególnych krajów zawarte są w tabeli.

Sposób drugi pokazuje „natężenie uczuć”. Jest to średnia arytmetyczna punktów, jaką dany naród uzyskał na skali. Im ta średnia jest wyższa, tym większą sympatią badani obdarzają przedstawicieli danej nacji. Średnia poniżej „4” świadczy o przewadze niechęci, powyżej „4” - o przewadze sympatii. Jak te średnie kształtują się w każdym z uczestniczących w badaniu krajów, pokazują rysunki.

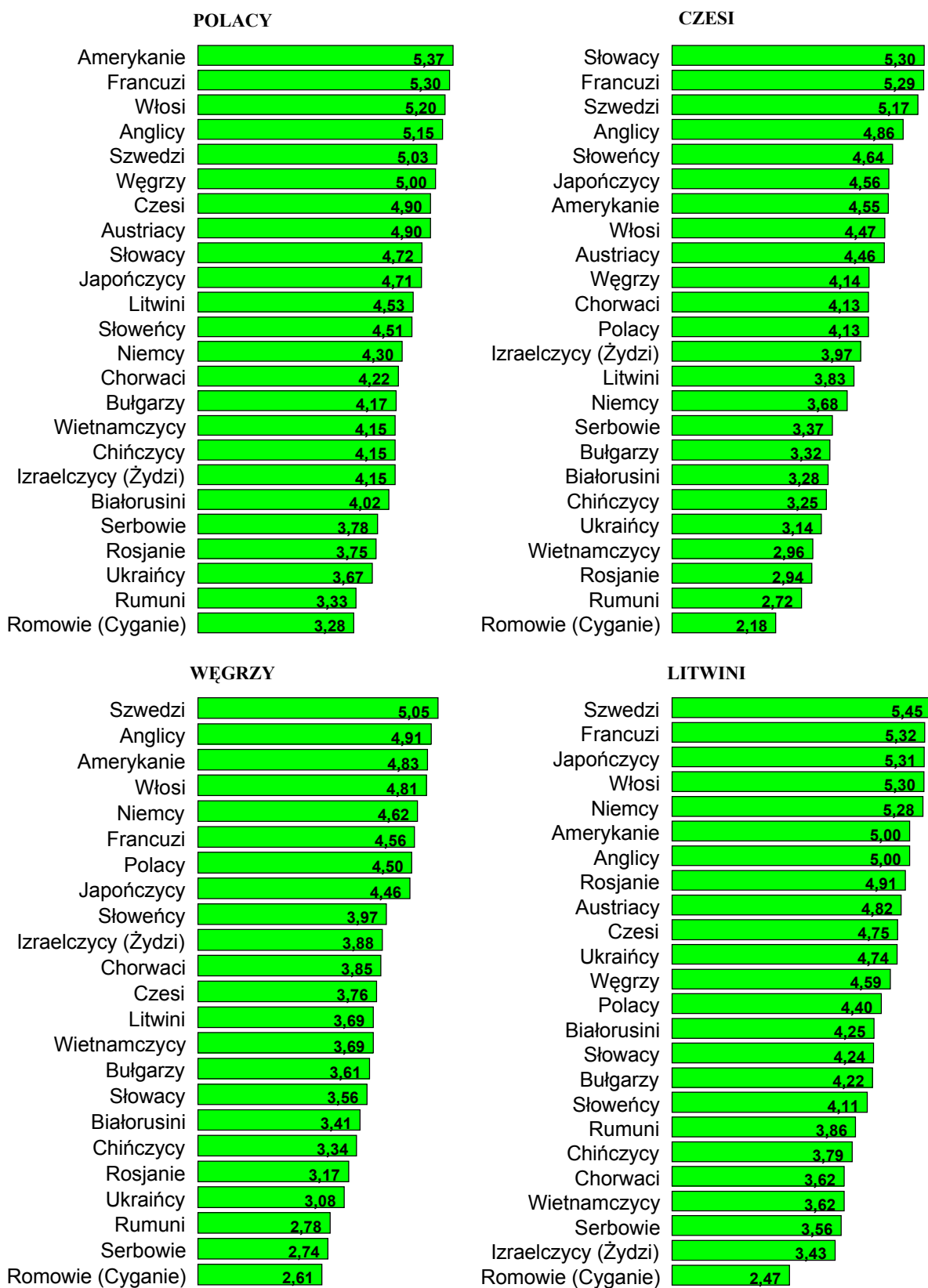
¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (125) przeprowadzono w dniach 13-16 października 2000 roku na 1048-osobowej reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłych mieszkańców Polski. Sondaż w Czechach (IVVM) zrealizowano w dniach 2-9 października 2000 (N=998); na Węgrzech (TÁRKI) 5-16 października 2000 (N=1524); na Litwie (VILMORUS) 12-15 października 2000 (N=1006).

Tabela 1. Jak by Pan(i) określił(a) swój stosunek do innych narodów?

Narodowości	Sympatia (punkty na skali 5-7)				Obojętność (punkt 4)				Niechęć (punkty na skali 1-3)			
	Polacy	Czesi	Węgrzy	Litwini	Polacy	Czesi	Węgrzy	Litwini	Polacy	Czesi	Węgrzy	Litwini
	w procentach											
Amerykanie	68	50	52	54	20	25	26	24	7	21	15	14
Anglicy	62	57	54	52	23	24	26	24	9	14	12	12
Austriacy	53	49	-	36	23	25	-	23	14	23	-	11
Białorusini	34	16	14	39	22	23	26	22	36	48	41	32
Bułgarzy	35	17	17	25	26	25	32	26	30	51	39	20
Chińczycy	34	16	16	24	24	23	27	21	29	50	48	33
Chorwaci	35	36	26	18	27	26	31	19	26	29	34	32
Czesi	58	81	24	44	23	10	31	24	14	7	27	13
Francuzi	67	72	46	63	21	16	29	18	7	8	17	7
Izraelczycy (Żydzi)	33	32	27	24	22	24	29	20	38	31	34	46
Japończycy	47	49	41	57	25	23	27	17	17	20	20	9
Litwini	46	26	14	-	24	26	26	-	23	32	33	-
Niemcy	44	30	50	67	22	24	24	17	30	43	20	11
Polacy	88	40	44	43	7	28	27	22	2	30	22	30
Romowie (Cyganie)	24	6	12	13	18	12	14	9	55	79	68	69
Rosjanie	31	15	14	57	21	19	24	22	43	63	55	18
Rumuni	23	9	11	20	17	17	17	25	53	68	66	27
Serbowie	27	21	9	16	23	21	17	20	38	49	64	33
Słowacy	49	73	19	26	27	14	28	24	16	11	44	20
Słoweńcy	42	50	26	22	26	20	31	22	20	16	29	21
Szwedzi	56	61	55	64	26	20	25	18	9	7	8	5
Ukraińcy	27	18	14	48	24	21	21	28	43	55	55	15
Węgrzy	56	37	79	36	27	29	13	26	11	29	4	13
Wietnamczycy	33	15	19	17	27	21	30	19	29	61	36	32
Włosi	63	45	52	59	22	28	28	19	8	20	12	7

Pominięto „trudno powiedzieć”.

RYS. 1. STOSUNEK POLAKÓW, CZECHÓW, WĘGRÓW I LITWINÓW DO POSZCZEGÓLNYCH NARODOWOŚCI. ŚREDNIE NA SKALI OD 1 (NIECHĘĆ) DO 7 (SYMPATIA)

W każdym z czterech badanych społeczeństw obserwujemy nieco odmienny rozkład uczuć do poszczególnych narodów, uwarunkowany zapewne przede wszystkim historycznie ukształtowanymi stereotypami. Można jednak zauważyć pewną wspólną prawidłowość, określającą natężenie sympatii lub niechęci do innych, a mianowicie to, czy naród, o który pytamy, zalicza się czy też nie zalicza do wysoko rozwiniętego „świata zachodniego”. Narody, które można tak zakwalifikować, darzone są przez wszystkie cztery badane społeczeństwa na ogół większą sympatią niż pozostałe. Powiedzmy od razu, że Japończycy cieszą się wśród Polaków, Węgrów, Czechów i Litwinów podobnie wysoką sympatią jak narody „zachodnie”, zapewne właśnie jako przynależne do „świata rozwiniętego”.

W najbardziej klarownej postaci opisany wyżej schemat rozkładu sympatii i niechęci do innych narodów występuje wśród Węgrów, w nieco mniejszym stopniu wśród Polaków i Czechów. W Polsce, Czechach i na Węgrzech tuż po narodach „zachodnich” badani lokują sympatię do siebie nawzajem oraz do Słoweńców i Chorwatów. Natomiast zarówno Węgrzy, jak i Polacy oraz Czesi z wyraźnie mniejszą sympatią odnoszą się do tych, którzy żyją na wschód od nich.

Od tego schematu najbardziej odbiegają sympatie mieszkańców Litwy². Charakteryzują się oni tym, że wprawdzie podobnie jak Polacy, Czesi i Węgrzy przejawiają największą sympatię do narodów „zachodnich”, ale w odróżnieniu od Węgrów, Polaków i Czechów dużą sympatią darzą także Rosjan oraz Ukraińców i Białorusinów.

Oczywiście hierarchia sympatii do poszczególnych narodów jest w każdym z badanych społeczeństw nieco inna. Na przykład wśród Polaków największą sympatią cieszą się Amerykanie, którzy są nieco mniej lubiani przez Węgrów i Litwinów, stosunek zaś Czechów do Amerykanów jest wyraźnie chłodniejszy. Z kolei Czesi największą sympatią darzą Słowaków, natomiast Węgrzy i Litwini - Szwedów.

² Trzeba pamiętać, że w odróżnieniu od pozostałych trzech krajów, dość jednolitych narodowo, na Litwie mieszka znaczny odsetek obywateli innej narodowości, przede wszystkim Rosjan.

Z największą niechęcią we wszystkich czterech krajach spotykają się Romowie. Szczególnie dużą niechęć do nich przejawiają Czesi (79%). Na Węgrzech i Litwie niechęć do Romów jest mniejsza (68% i 69%), stosunkowo najmniejsza w Polsce, ale i tak deklaruje ją ponad połowa badanych (55%).

W kształtowaniu się stosunku do innych narodów odzwierciedlenie znajdują także historyczne konflikty pomiędzy sąsiadami. Przykładem tego, jak okoliczności historyczne mogą wpływać na sympatię bądź niechęć do danego narodu, może być stosunek do Niemców. Cieszą się oni dużą sympatią na Litwie i na Węgrzech. W tych krajach Niemcy należą do najbardziej lubianych narodów - dwie trzecie Litwinów oraz połowa Węgrów przejawia do nich sympatię, podczas gdy odpowiednio 11% i 20% deklaruje niechęć. Natomiast w Polsce i Czechach stosunek do Niemców jest wyraźnie gorszy, choć obecnie w naszym kraju sympatia do nich przeważa nad niechęcią (44% wobec 30%). W Czechach proporcje uczuć wobec Niemców są odwrotne - 30% badanych deklaruje sympatię, a 43% niechęć.

Innym tego rodzaju przykładem może być stosunek do Słowaków. Jak już wspomnieliśmy, cieszą się oni wielką sympatią Czechów (73% wobec 11% wyrażających niechęć), bardziej umiarkowaną Polaków (49% wobec 16%) i Litwinów (26% wobec 20%, z tym że jedna trzecia mieszkańców Litwy nie potrafi określić swego stosunku do nich). Natomiast ponad dwie piąte Węgrów (44%) odnosi się do Słowaków z niechęcią, tylko jedna piąta (19%) z sympatią. Podobnie jest w odniesieniu do Serbów, którzy nie są zbyt lubiani w żadnym z czterech krajów - niechęć do nich deklaruje mniej więcej co trzeci Polak i Litwin, podczas gdy wśród Czechów i Węgrów odsetki te są znacznie wyższe (odpowiednio 49% i 64%).

Z narodów azjatyckich Japończycy, jak już była o tym mowa, postrzegani są podobnie jak narody rozwiniętych krajów Zachodu. Wszystkie cztery badane społeczeństwa co najmniej dwukrotnie częściej deklarują do nich sympatię niż niechęć. Inny jest natomiast stosunek do Chińczyków i Wietnamczyków, którzy spotykają się raczej z niechęcią niż sympatią, jedynie w Polsce nieco przeważa sympatia do nich. Zwraca uwagę szczególnie częste w Czechach deklarowanie niechęci do Wietnamczyków.

Jakimi uczuciami darzą się nawzajem Polacy, Czesi, Węgrzy i Litwini? Sympatię do Polaków wyraża co najmniej dwie piąte badanych Czechów (40%), Węgrów (44%), Litwinów (43%). Trochę inaczej jest z niechęcią - deklaruje ją co piąty ankietowany na Węgrzech (22%), ale aż niemal co trzeci w Czechach i na Litwie (po 30%). Z kolei biorąc pod uwagę średnią na skali niechęć-sympatia, relatywnie najwyższą pozycję zajmujemy w uczuciach Węgrów, można powiedzieć w „ściślejszej czołówce”, podczas gdy Czesi i Litwini umieszczają nas „w połowie stawki”. Polacy są więc stosunkowo najbardziej lubiani przez Węgrów, mniej przez Litwinów i Czechów. Uczucia te są odwzajemnione - największą sympatią Polacy darzą Węgrów, a następnie Czechów, z nieco mniejszą sympatią odnosząc się do Litwinów. Czesi natomiast mają bardzo zbliżony stosunek do Polaków i Węgrów, nieco mniejszą sympatią darzą Litwinów. Z kolei w uczuciach Litwinów najwyżej lokują się Czesi, niżej Węgrzy, a dopiero po nich Polacy.

Na zakończenie warto jeszcze zwrócić uwagę, że Polacy z nieco większą sympatią niż Czesi i Węgrzy myślą o sobie samych, choć pod tym względem różnice są nieznaczne. Opinii Litwinów na ten temat nie znamy, ponieważ nie pytali oni o stosunek do samych siebie.

Opracował

Michał STRZESZEWSKI